

SU-NYTT

6/2005

Lika möjligheter?

Visioner för mobilen

Känslor och anslagstavlor *sid 10*

Tillgängligt för alla?

Rullstolstur på campus *sid 14*

Profilen

José Saramago, Nobelpristagare *sid 20*

SU-NYTT 6/2005

Innehåll

Tema: Lika möjligheter inom akademien?

Maktstrukturer måste göras synliga	sid 3
Få kvinnliga professorer – ett kvalitetsproblem..	sid 4
Nätverk viktiga för karriären	sid 5

Utbildning

100 miljoner mer till utbildning	sid 6
Inga extra pengar till Bologna-processen	sid 6
Enklare ned Ladok på webben	sid 7

Forskning

Promotionen – ett symboliskt avslut	sid 8
Kemipristagare öppnade oändligt perspektiv....	sid 8
Strängare straff vid återfallsbrott	sid 9
Visioner för mobilen	sid 10

Samverkan

Hollywoodfysik vid Forskardagarna	sid 12
Tjänsteidéer lyfts fram i Venture Cup	sid 13

Arbetsplats

En kamp för en bättre arbetsplats	sid 14
---	--------

Namn och nytt	sid 16
---------------------	--------

Insändare

Kvalitet och excellens	sid 18
------------------------------	--------

Upptäck ditt universitet

Ett nobelt hus	sid 19
----------------------	--------

Profilen

”Jag trivs alltid i Stockholm”	sid 20
--------------------------------------	--------

SU-NYTT är personaltidningen vid Stockholms universitet.
Upplagan är 6 500 exemplar.

Adress: SU-Nytt, Enheten för kommunikation och samverkan,
Stockholms universitet, 106 91 Stockholm, fax 08-15 36 93

Ansvarig utgivare: Sofie Mauritzon, sofie.mauritzon@eks.su.se

Redaktör: Per Larsson, per.larsson@eks.su.se, tfn 08-16 44 64

Grafisk form och original: Sektionen för IT och media

Foto: Orasis Foto/Mia Åkermark (MÅ)

Tryck: EO Print, 2005

ISSN 1103-2375

Nästa nummer: utkommer 16 december, manusstopp 22 november.

Omslagsbild: Ulrika Flock vill synliggöra akademiska maktstrukturer, sid 3.
Foto: Orasis Foto/MÅ

[Ledare]

Visst syns humaniora!

Befinner sig humaniora i kris? Frågan ventilerades i våras i ett flertal kritiska artiklar i pressen. Debatten intensifierades av forskningspropositionen, som i stort sett nonchalerade humaniora. ”Talet om humanioras kris har ljudit i minst hundra år vid det här laget”, skriver Inge Jonsson i en reserapport från Academia Europaeas möte i Oslo den 20 juni i år. Konstaterandet är både lugnande och oroande. Humanistisk verksamhet ska vara ifrågasatt och en krismedvetenhet skadar inte, förutsatt att den inte leder till ökad självbespeglning utan till hälsosam självkritik. Till de synpunkter som fördes fram hörde humanioras delvis självförvållade isolering och osynlighet men också svårigheten att ”hantera det faktum, att man inte bara studerar kultur utan också är kultur”.

Frågan om humanioras osynlighet diskuterades också vid Humanistiska fakultetsnämndens årliga konferens i oktober. Diskussionen kan summeras i genmålet att humaniora visst syns – mer dock i massmedia än i vetenskapliga tidskrifter. Omvärlden finner våra ämnen högtintressanta och vi gör vår röst hörd i kultur- och samhällsdebatten, men, som någon sade, ”kulturen har så många stämmor”. Och upptäckter inom humaniora rymmer inte den dramatik som till exempel cancerogena ämnen i knäckebröd; att Shakespeare inte skulle vara Shakespeare ger ingen skrämshicka – låt vara att tidningarna ägnade stort utrymme åt denna pseudovetenskapliga nyhet.

Det tidigare humanistidealet, att ”vara men inte synas”, tycks nu vara övergivet; en ny generation humanistiska forskare träder fram som inte nöjer sig med statistroller på den vetenskapliga scenen. De deltar i konferenser för att föra ut sina forskningsresultat och bilda nätverk, de publicerar sig tvåspråkigt, på svenska och ryska eller franska, engelska, spanska och så vidare. De vill fram till rampen som sina kolleger inom teknik och naturvetenskap. Samtidigt tycks politikerna ha väckts till insikt: de förstår nu att Europatanken hade förankrats bättre och den mentala globaliseringen påskyndats om de lierat sig med kulturen och humaniora.

Men synbarheten har ett pris. För att bli legitimerade och synliggjorda måste vi underkasta oss mätningar och besiktningar. Vid Osломötet, som jag refererat till ovan, framfördes kritiska synpunkter mot användandet av bibliometri, en mätmetod baserad på tidskriftspublicering och citatstatistik. Den kan, konstaterade man, inte användas vid bedömning av humanistiska ämnen. Och ändå används den. Bör vi inte, som Osломötet föreslog, ”refuse simple bibliometric methods” och ”provide supplementary indicators for the humanities”? Men varför ”supplementary”? Och ”supplementary” till vad? Bara den mätmetod kan accepteras som fullt ut respekterar humanioras egenart och mångfald. ■

*Kerstin Dahlbäck,
dekanus Humanistiska fakulteten*

Maktstrukturer måste göras synliga

Behövs ett särskilt forum som stöd för kvinnliga doktorander? Både kvinnor och män har allt att vinna på att synliggöra de informella maktstrukturer som finns så att vi kan lära oss att hantera dem, säger Ulrika Flock, en av initiativtagarna till nätverket ENSU.

Vi har som mål att varje kvinnlig doktorand ska få information om oss när forskarstudierna inleds. Vi är också angelägna om att förmedla kontakter med äldre forskare som kan vara mentorer för de yngre. Nästa steg från att synliggöra problemen är att sätta fokus på problemlösning och att utveckla metoder att komma vidare. Det är där vi är nu, säger Ulrika Flock, doktorand i biokemi.

För drygt två år sedan tog Annika Åkerblom, kanslichef vid Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet, initiativ till en föreläsningsserie för kvinnliga doktorander mot bakgrund av de ökande sjukskrivningarna i denna grupp. Efter föreläsningarna, som bland annat tog upp ämnet härskartekniker, var det en handfull personer

som alltid dröjde sig kvar och fortsatte diskussionen. En av dem var Ulrika Flock.

– Vi såg behovet av ett stadigvarande forum för dessa frågor. Många som deltog i seminariet kände igen sig och insåg att både kvinnor och män använder och utsätts för dessa maktstrategier. Jag och fyra andra kvinnliga forskare utarbetade konkreta metoder för att bemöta härskarteknikerna och därmed att äga makten över sitt eget liv och sin situation.

Vi funderade kring hur det sociala arbetsmiljöet på universitetet kan förändras och vi grundade ENSU (Empowerment Nätverket vid Stockholms Universitet).

Startskottet för en mer allmän diskussion kring gruppens arbete var en artikel i tidningen Genus där nätverkets presen-

tation av härskartekniker, motstrategier och bekräftartekniker redovisades. I våras utformades fem grupper som ska arbeta med workshops, sociala verksamheter (till exempel pubar), webbsida, självhjälp-grupp och föreläsningar.

Stöd från rektor

Ulrika Flock uppfattar att ENSU har den centrala ledningens stöd i sitt arbete, vilket bland annat märkts genom att nätverket förra året beviljades medel av rektor för att starta en stadigvarande verksamhet. Styrgruppen för ENSU består i dag av Diana Amnéus (Juridicum), Laila Abdallah (Socialantropologen och SCORE), Iréne Martinsson (Företagsekonomi), Linnéa Andersson (Oorganisk kemi) och Ulrika Flock (Biokemi).

Hur kan det då komma sig att kvinnorna fortfarande är i stark minoritet högre upp i hierarkierna trots att de sedan länge dominerar på grundnivå? Ett skäl kan vara att utbildning i ledarskap av tradition inte har prioriterats inom universitetsvärlden, tror Ulrika Flock.

– Avsaknaden av konstruktiv kritik och bekräftelse under flera års doktorandstudier kan få kvinnliga forskare att känna sig osynliggjorda.

Män måste ta ansvar

Ulrika betonar dock att skillnaderna mellan institutionerna är stora. På Institutionen för biokemi och biofysik är kontrollstationerna på vägen till disputationerna många. Doktoranden, projektet och handledaren utvärderas kontinuerligt av ett flertal personer. Arbetsmiljön är dessutom sådan att forskaren varje dag är en del av en social samvaro. På andra håll ser det annorlunda ut vilket i det långa loppet kanske kan få

Manliga professorer dominerar på vägarna vid Institutionen för biokemi och biofysik där Ulrika Flock är verksam.

vissa att, i brist på bekräftelse och utvärdering, tappa lusten att gå vidare.

– Jämställdhet handlar så gott som alltid om hur det är för kvinnor och vad de ska göra. Vi vill att ansvaret för förändring fördelas 50/50. ENSU fokuserar på handling framåt och ett stort steg skulle tas om männen tar sitt ansvar. Det kan de till exempel göra genom att förkovra sig och diskutera sinsemellan. Ödmjukhet och att ta sitt

ansvar är en ledstjärna. Det vinner alla på i slutändan, anser hon.

Avsaknad av ekonomisk trygghet vid familjebildning är en annan faktor som kan få kvinnliga forskare att välja en annan arbetsgivare än akademien. Många finansierar sin forskning med stipendier vilket inte garanterar någon inkomst vid sjukdom eller föräldraledighet.

– Åldern är högre hos doktoranderna

i dag och många vill bilda familj – eller har familj – redan i början på studierna. Möjligheten till finansiering av en post doc är mycket begränsade och om du åker utomlands blir du utförsäkrad. Ett sätt att klara sig kan vara genom att ha en rik partner. Och hur långt har vi kommit då egentligen? ■

TEXT: MARIA ERLANDSSON
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

Få kvinnliga professorer – ett kvalitetsproblem

Andelen kvinnliga professorer är fortfarande låg. Under hösten beslutar rektor om åtgärder.

Vi borde kunna öka takten. Rektor Kåre Bremer var självkritisk vid de två halvdagskonferenser om kvinnor inom akademien som anordnades av Jämställdhetskommittén och Personalbyrån i september.

Stockholms universitet hade som mål att minst 30 procent av de nya professorer som utsågs 2002-2004 skulle vara kvinnor. Utfallet blev 24 procent. För perioden 2004 till och med september 2005 är siffran högre. Av 50 nya professorer är 20 kvinnor, alltså 40 procent.

Kåre Bremer är långt ifrån nöjd. Vid universitetet finns 302 manliga professorer och 85 kvinnliga, eller 78 procent respektive 22 procent.

Förra våren fick fakulteterna i uppdrag att inventera potentiella kvinnliga professorer och komma med förslag på vad fakulteterna kan göra för att få fler kvinnor på ledande poster. Efter att förslagen varit på remiss hos fakulteterna och kompletterats tas frågan upp vid rektorskonserjen i slutet av oktober.

Bland de förslag Kåre Bremer tidigare lagt finns mentorskapsprogram och möjligheter att skjuta på ledigkungalönen om det saknas kvinnliga sökande med rätt kompetensprofil. Han har även betonat att de aktiva åtgärderna måste sättas in redan vid utlysande av lektorat så det finns en bred bas av kvinnliga akademiker att rekrytera från till professorstjänsterna.

Kåre Bremer berättade vid konferensen även att universitetet ser över arbetsvillkoren för rekryterade och befordrade professorer. Syftet är att de båda gruppernas undervisningsskyldighet ska bli mer likvärdig. Därigenom bör de befordrade professorerna, där andelen kvinnor är högre,

kunna få mer tid för forskning och därmed meritering. Beslut väntas under hösten.

Kåre Bremer uttryckte förvåning över att många inte reflekterar över den bristande jämställdheten:

– Inser man inte att få kvinnliga professorer är ett kvalitetsproblem och att det kan leda till dålig image? Är det inte konstigt för en kvinnlig student om samtliga professorer i ämnet är män?

Akademins grindvakter

Nästa talare, Agneta Stark, rektor vid Högskolan Dalarna, var inte förvånad.

– Akademien är inte någon föregångare inom jämställdhet.

Trots att man ägnar sig åt att samla in och studera erfarenheter inom jämställdhetsområdet är man ofta dåliga på att själva tillämpa dem, enligt henne.

Dessutom finns där, enligt henne, grindvakter som ”bjuder in och håller borta”. Det är ofta osynliga maktstrukturer som ser till att vissa personer bjuds in till konferenser och inte andra, som lägger ett gott ord för en doktorand men inte en annan. Det är också dessa personer som kan styra så att det blir ”rätt” sakkunniga som granskar sökande till en tjänst.

Agneta Stark tror heller inte på att attitydförändringar och information räcker för att öka jämställdheten inom akademien:

– Få saker ändrar så snabbt som tydliga beslut. Vad skulle hända om rektor vägrade att ge en institution en professur om den inte tillsattes med en kvinna? ■

TEXT: PER LARSSON
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

Nätverk viktiga för karriären

När Suzanne Wennberg påbörjade sina juridikstudier 1962 hände det att professorn inledde sammanträden med att säga "Goddag mina herrar" oberoende av om någon kvinna var närvarande.

De få kvinnliga studenterna bemöttes med tystnad. Sedan dess har det hänt en hel del. Men fortfarande kallas framgångsrika kvinnliga doktorander för "duktiga flickor" medan de "duktiga pojkarna" lyser med sin frånvaro.

I dag är en majoritet av de nya studenterna vid Stockholms universitet kvinnor. Högre upp i hierarkierna ser det annorlunda ut. Vid Juridiska institutionen är 7 av 28 professorer kvinnor. En av dem är straffrättsprofessorn Suzanne Wennberg. Hon tror inte att dålig självkänsla eller brist på ambition ligger bakom att kvinnor inte fullföljer en akademisk karriär, trots intresse och fallenhet. Hon kan dock se att det finns en risk för att kvinnor inte har en lika stark position i de nätverk där möjligheter och öppningar förmedlas. Men det beror inte i första hand på medvetna manliga maktstrukturer utan snarare på skillnader mellan kvinnliga och manliga forskare när det gäller sättet att presentera sig. Man kan bjuda på sin oro och sina tillkortakommanden och man kan välja att absolut inte beröra dem.

– Kanske är det så att kvinnor har en benägenhet att vara mer öppna med sina styrkor och svagheter medan män håller en låg profil och ogärna bjuder på sina känslor, till exempel att de blev väldigt stressade vid sin disputation.

Vid en stor institution är det praktiskt omöjligt att ta del av samtliga forskares hela vetenskapliga produktion, vilket leder till att även hörsägen kan ha en viss inverkan på vilka som tipsas om eller rekommenderas till olika uppdrag, fortsätter hon.

– Vem gör intryck av att ha skrivit den

starkaste avhandlingen, kvinnan som tackar ödet för att hon fick en så sympatisk opponent, eller mannen som förklarar att han fick lite problem med att försöka förklara för opponenten de partier som denne inte förstätt?

Om valet står mellan två på pappret ungefär lika kvalificerade forskare – en kvinna och en man – kan kvinnans öppenhet med sin oro inför disputationen ligga henne i fatet.

– Men att vara öppen handlar inte om sviktande självkänsla utan kan ju faktiskt vara ett tecken på det motsatta – att du förutsätter att omgivningen känner till din faktiska kompetens och därför har råd att också bjuda på dina tvivel. Jag tror att det är viktigt att vi blir medvetna om skillnaderna i sättet att uttrycka sig. Även om det bara handlar om nyanser kan dessa ibland spela in, säger Suzanne Wennberg.

Kvotering ingen lösning

Hon anser att den nuvarande ledningen har gett frågan om att öka andelen kvinnor på ledande positioner högre prioritet, till exempel genom målet att 30 procent av de nyrekryterade professorerna ska vara kvinnor. Hon tycker också att det generellt inom den akademiska världen finns en ambition att släppa fram kvinnor – något som inte är fallet inom näringslivet där hon ser en direkt ovilja att rekrytera kvinnor till ledande befattningar. Kvotering är dock ingen lösning.

– Positiv diskriminering innebär att någon annan diskrimineras negativt vilket aldrig kan vara önskvärt. Dessutom finns det en stor risk för att den som fått sin tjänst

via kvotering ses lite "von oben" av omgivningen. Hon kan betraktas som en person som behövde hållas under armarna eftersom hon inte var tillräckligt kvalificerad att ta sig in för egen maskin.

Med eller utan kvotering är dock Suzanne Wennberg optimistisk inför framtiden. Vid Juridiska institutionen är drygt hälften av doktoranderna kvinnor. Sannolikt kommer flera av dem att fortsätta inom universitetet efter avlagd doktorsexamen vilket i förlängningen leder till jämnare könsfördelningen bland professorerna.

Ett hinder för kvinnliga forskare kan vara bristen på post doc-tjänster.

– Det kan vara så att kvinnorna är särskilt angelägna om att ha en fast och trygg inkomst som grund för föräldrapening. När en sådan inte finns kan de bli avskräckta från att satsa på en akademisk karriär. Även här kan kvinnors svagare ställning i de informella nätverken spela in. De kanske inte får personliga erbjudanden i samma utsträckning som de manliga doktorerna.

Under sina år vid Juridiska institutionen har hon sett inställningen till kvinnliga studenter och forskare förändras radikalt.

– Men det händer fortfarande att jag hör kvinnliga doktorander kallas för "duktiga flickor" och hittills har jag inte stött på några "duktiga pojkar".

TEXT: MARIA ERLANDSSON

► Läs även artikeln "Slarv med jämställdhetsplaner" på www.su.se/anstalld

"Kanske är det så att kvinnor har en benägenhet att vara mer öppna med sina styrkor och svagheter medan män håller en låg profil och ogärna bjuder på sina känslor."

100 miljoner mer till utbildning

Stockholms universitet får nästa år drygt 100 miljoner kronor mer från staten för utbildning. Det framgår av statsbudgeten som presenterades i slutet av september. 98,7 miljoner kronor avsätts för nya platser inom grundutbildningen vid universitetet. Det är en permanent höjning så det går att räkna in dessa pengar även för kommande år.

Beslut om vilka utbildningar som ska få del av det extra anslaget tas av fakultetsnämnderna senare under hösten efter att universitetsstyrelsen i slutet av oktober beslutar om riktlinjer för hur pengarna ska fördelas.

Rektor skriver i förslaget till styrelsen att pengarna främst ska fördelas till utbildningar som håller hög kvalitet och till institutioner som har en väl utbyggd forsk-

ning. Förslaget är att Humanistiska fakultetsnämnden ska få 29 miljoner kronor, Juridiska fakultetsnämnden 7,5 miljoner, Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden 47 miljoner och Naturvetenskapliga fakultetsnämnden 15 miljoner.

Enligt regeringen rör det sig om cirka 1 500 nya utbildningsplatser vid Stockholms universitet.

Statsbudgeten innebar också att så kallade kvalitetspengar tillförs grundutbildningen. Stockholms universitet tilldelas 9 735 000 kronor av denna pott. Universitetsledningen föreslår styrelsen att pengarna ska användas till de extra kostnader som arbetet med Bolognaprocessen kan innebära, till exempel för anpassning av kursplaner. Om styrelsen följer rekommendationen ger rektor senare under hö-

sten i uppdrag åt fakultetsnämnderna att fördela anslaget.

Universitetets biträdande förvaltningschef Ingemar Larsson påpekar att kvalitetspengarna är ett engångsbelopp. Därför bör man inte räkna in dessa pengar för mer långsiktiga satsningar, till exempel nyanställningar.

Tidigare under hösten har universitetet även fått extra anslag motsvarande 410 studieplatser av staten. Då pengarna kom först när terminen börjat är det först till våren det går att se vilka nya platser det rör sig om. ■

TEXT: PER LARSSON

Inga extrapengar till Bolognaprocessen

Bolognaprocessen – utmaning, hot eller möjlighet? Det var temat när Sveriges universitetslärarförbund (Sulf) höll stämma i Aula Magna den 20 oktober.

En talare som ser Bolognaprocessen som en möjlighet är Sverre Rustad från norska utbildningsdepartementet. Norge har kommit längre än Sverige i arbetet med att göra utbildningar och betyg mer jämförbara med andra europeiska länder. I den så kallade kvalitetsreformen för utbildning som genomförts i Norge finns tydliga drag av Bolognaprocessen. Examensnivåerna har ändrats så att man gått över till tydligare kandidat- och masternivåer omfattande tre respektive tre plus två år. Det norska betygssystemet som tidigare var komplicerat med många betygssteg har även blivit mer enhetligt. Nu finns en nationell sju-gradig skala med betygen A-F. Studieåret har vidare standardiserats så det nu är på 60 poäng och generella betygsriterierna har tagits fram.

För att öka rörligheten har departementet sagt att alla studenter bör erbjudas möjlighet att studera utomlands och infört ett system för ekonomisk belöning till institutionerna för att öka studentutbytet. I Norge har Bologna-deklarationen varit en viktig katalysator för att genomföra förändringar i utbildningssystemet som ändå varit nödvändiga, enligt Sverre Rustad.

Permanent ökning

Något som vann åhörarnas gillande var då han berättade att den norska regeringen tilldelat lärosätena drygt en miljard kronor som kompensation för det extraarbete Bolognaprocessen medfört.

Några specialdestinerade extra anslag till genomförande av Bolognaprocessen ville inte utbildningsminister Leif Pagrotsky utlova när han talade under eftermiddagen. Han hänvisade till det svenska systemet där lärosätena har stora möjligheter att själva välja hur de disponerar sina anslag. Om de

vill prioritera arbetet med Bolognaprocessen får det främst ske inom ramen för befintliga medel, enligt ministern, som samtidigt passade på att lyfta fram att lärosätena får en permanent ökning av fakultetsanslagen på för åren 2006–2007. Dessutom att regeringen avsatt 1,5 miljarder kronor för att skapa 17 000 nya studieplatser och 2,3 miljarder extra till forskning.

Leif Pagrotsky är själv en stor anhängare av Bolognaprocessen och beskrev den som en av världen mest framgångsrika internationella samarbetsprocesser. En viktig orsak är att det inte skapats ett centraliserat system för att genomföra den. ■

TEXT: PER LARSSON

Enklare med Ladok på webben

I början av oktober anordnades en nationell konferens om Ladok på webben vid Stockholms universitet. Att konferensen hamnade här var inte en slump.

Universitetet är ett av de lärosäten som utvecklats flest tjänster inom det webbaserade studiedokumentationssystem som tagits fram inom ramen för Ladokkonsortiet (ett nationellt konsortium för att samordna och rationalisera utvecklingen av studiedokumentation och antagning).

På Stockholms universitets webbplats www.su.se finns Ladok under portalen Mitt universitet och är tillgänglig såväl för studenter som anställda. Studenter kan bland annat ändra adress, registrera sig på en kurs, ta ut studieintyg, anmäla sig till tentor. Anställda kan till exempel lägga upp tentamenstillfällen, ta ut namn- och adresslistor över registrerade studenter och se deras studieresultat.

– För personal och studenter innebär Ladok på webben att mycket blir enklare, säger Susanne Dackheim vid Studentbyrån.

Lärare behöver till exempel inte längre be institutionssekreterarna att gå in i Ladok och ta ut namnlistor då de kan göra det själva. Och studenterna behöver inte köa på institutionerna för att registrera sig eller anmäla sig till en tentamen.

En som regelbundet använder Ladok på webben är Rickard Franzén, administratör vid Institutionen för lingvistik.

– Vi lägger in tentamenstillfällen och låter studenterna anmäla sig den vägen. Vi gör också utskrifter därifrån över anmälda som tentamensvakterna använder. Dessutom använder vi Ladok för att föra över data till ett datoriserat examinationssystem. Vi har även börja hämta data därifrån till våra utskickslistor samt studenternas kontaktlistor.

För det mesta tycker Rickard att systemet fungerar bra, även om sidorna laddar lite väl segt ibland. Ett problem med att använda e-postadresserna i Ladok är att de ofta är inaktuella – det gör det också mindre lämpligt att använda Mitt universitets massutskicksfunktion. Därför använder institutionen egna listor och dubbelkollar e-postadresserna.

– Det är smidigt att kunna komma åt all-

ting på ett ställe. Det gör arbetet aningen mer effektivt, säger Rickard Franzén.

Studentkonto obligatoriskt

Nada Djokic, sekreterare, och Åke Zimmermann, studievägledare, vid Slaviska institutionen säger att deras studenter flitigt använder tjänsterna i Ladok och verkar vara nöjda.

– Sedan tre terminer tillbaka har det varit obligatoriskt för våra studenter att skaffa studentkonto när de börjar studera hos oss. Vi har även testat registrering via nätet i ett par terminer. Studenterna accepterar att det mesta nuförtiden görs via nätet, och så slipper de åka till universitetet för att skriva upp sig på en lista, vilket de uppskattar, berättar Nada och Åke.

Institutionen använder sig av tjänsten tentamensanmälan via Mitt universitet. Nada och Åke tycker att det fungerar bra och det var heller inga större problem att gå över från papperslistor till Internet. På

expeditionen har de fått mer tid över till andra arbetsuppgifter när studenterna själva kan se sina resultat i Mitt universitet så fort de förts in i Ladok och även skriva ut intyg.

Nada och Åke efterlyser att Ladok på webben bör användas i större utsträckning för betygsrapporteringen, till exempel genom att lärare själva fyller i betygsrapporten via Mitt universitet. En uppenbar brist är, enligt dem, vidare att man inte kan söka student på namn utan bara personnummer – lärare behöver ofta hitta uppgifter om gamla studenter. Rickard Franzén håller med och understryker att det dessutom vore bra om man än tydligare går ut och påminner studenterna om vikten av hålla sin e-postadress uppdaterad. ■

TEXT: PER LARSSON
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

”Det är smidigt att kunna komma åt allting på ett ställe. Det gör arbetet aningen mer effektivt.”

Promotionen – ett symboliskt avslut

Vid universitetets årliga stora högtidsdag i Stadshuset den 30 september installerades 22 professorer och promoverades* 138 doktorer, elva hedersdoktorer och sex jubeldoktorer. Ceremonin ägde rum i Blå hallen och den efterföljande middagen i Gyllene salen.

– Promotionen var över min förväntan, berättar Britta Fångström, Institutionen för miljökemi, en av de doktorer som promoverades. Det var väldigt högtidligt och trevligt – en fin avrundning och ett symboliskt avslut på det jag gjort. Det var stort och roligt att få ta emot sin lagerkrans, sitt diplom och en fanfar.

Inför disputationen är man så uppe i varv att man inte riktigt hinner förstå vidden av det man gjort berättar Britta.

– Men vid promotionen hade jag hunnit landa och kunde känna mig mer stolt och glad. Jag blev också stolt och rörd över att se mina vänner promoveras, det var roligt att göra det tillsammans.

En av de professorer som installerades var Masako Ikegami vid Centrum för Stillahavsasiestudier, Institutionen för orientaliska språk, som blev professor i april.

Masako Ikegami var en av 22 nya professorer som installerades av rektor Kåre Bremer i Stadshuset.

– Det är dock först nu efter installationsceremonin som det verkligen känns att man är professor. Den är psykologiskt viktig, menar Masako och fortsätter:

– Vid ceremonin får också alla nya professorer träffas vilket är bra för nätverkande och framtida samarbeten.

Årets installationsföreläsning Bergmanarkivet: "An offer you can't refuse" hölls av Maaret Koskinen, professor i filmvetenskap. Talet å de nya doktorernas vägnar på middagen hölls av Lowe Börjeson, Kulturgeografiska institutionen. ■

TEXT: MARIA SANDQVIST

* Promovera kommer från latinets promovere som betyder flytta fram, befördra. Själva promotionen är den rituella övergången i en människas liv och ett bevis på yrkesskicklighet.

Kemipristagare öppnade oändligt perspektiv

En fransman och två amerikaner delar på Nobelpriset i kemi. Det är Yves Chauvin, Institut Français du Pétrole, Rueil-Malmaison; Robert H. Grubbs, California Institute of Technology (Caltech) och Richard R. Schrock, Massachusetts Institute of Technology (MIT) som tilldelas priset "för utveckling av metates-metoden inom organisk syntes".

Metates betyder byta plats. I metatesreaktioner bryts och ombildas dubbelbindningar mellan kolatomer på ett sätt som får atomgrupper att byta plats. Detta sker med hjälp av speciella katalysatormolekyler. Metatesen kan liknas vid en dans där man byter partner under dansens gång och den

används dagligen i kemiindustrin, framför allt i utvecklingen av läkemedel och avancerade plastmaterial.

– Det unika med pristagarnas upptäckter är att de lyckats få normalt icke-reaktiva ämnen att reagera selektivt. Ett oändligt perspektiv öppnar sig med möjligheter att göra nya molekyler, säger Jan Erling Bäckvall, professor i organisk kemi vid Stockholms universitet.

Han understryker att upptäckterna är ett hjälpmedel i all uppbyggnad av molekyler.

– Metoden gör att vi tjänar in tid och den är ett nytt verktyg för "superbyggmästaren" i molekylernas värld.

Under våren har Bäckvall forskat vid

Caltech där Robert H. Grubbs är verksam. De känner varandra sedan länge och var bland annat ute och vandrade i bergen vid besöket i Kalifornien. I december åker dessutom en forskare från Stockholms universitet, Josef Samec, över som post doc till Grubbs forskargrupp. Både Grubbs och Schrock har dessutom föreläst vid Stockholms universitet.

TEXT: PER LARSSON

► www.kva.se (om årets Nobelpris) www.su.se/forskning (om Nobelpristagare med koppling till Stockholms universitet)

Strängare straff vid återfallsbrott

Ska tidigare brottslighet påverka bedömningen om en gärningsman är skyldig till brott? Vad bestämmer gärningsmannens straff när ett brott har skett? Ska tidigare brottslighet överhuvudtaget uppmärksammas? Det är några frågor som Catharina Sitte Durling behandlar i sin avhandling i straffrätt, ”Tidigare brottslighet. Om rättsverkningar av återfall i brott”.

Inspiration till ämnet fick Catharina under sin notarietjänstgöring.

– Där väcktes frågan som präglar min avhandling, det vill säga om tidigare brottslighet ska påverka bedömningen av om en person är skyldig till ett brott, eller om tidigare brottslighet ska uppmärksammas vid påföljdsbestämningen, berättar Catharina. Avhandlingen behandlar båda frågeställningarna men tonvikten ligger på den senare.

Proportionalitet

Om man tittar på tidigare domar visar det sig att det blir strängare straff för en återfallsbrottsling jämfört med en förstagångsbrottsling. Att ta hänsyn till tidigare brottslighet vid bestämningen av påföljd är ett måste eftersom en sådan ordning av en bred allmänhet sannolikt uppfattas som naturlig och rimlig. När man ska bestämma straffet spelar lag och förarbeten en viktig roll i proportionalitetsprincipen, det vill säga att brottet och straffet ska stå i proportion till varandra.

”Att ta hänsyn till tidigare brottslighet vid bestämningen av påföljd är ett måste eftersom en sådan ordning av en bred allmänhet sannolikt uppfattas som naturlig och rimlig.”

En fråga som Catharina också ställer är om gärningen i sig kan anses grövre om den begås av en återfallsbrottsling eller om en strängare bestraffning motiveras av att samhället förebygger ny brottslighet? Om man påstår att återfall i brott visar tecken på ny brottslighet, anser Catharina att samhället borde dra nytta av en strängare bestraffning i syfte att hindra ny brottslighet. Anser man att en brottslings skuld i gärningen är större beroende på att han är en återfallsbrottsling, så borde gärningen framstå som mer klandervärd.

Den 30 september var det dags för disputationen.

– Jag var förberedd på att det skulle vara tufft men det var en riktigt angenäm uppgift, säger Catharina. Det gick bra för mig och det var en trevlig atmosfär. Det hänger förstås ihop med att jag hade en väldigt bra och lätttsam opponent.

Under höstens ska Catharina Sitte Durling undervisa vid Stockholms och Örebro universitet, samtidigt som hon har börjat

skriva på en artikel om tidigare brottslighet i vårdnadsmål. ■

TEXT: KATRIN HALLSTEN
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

Stark forskningsmiljö vid CTM

Forskargruppen ”Resiliens och hållbar utveckling: integrerad forskning om sociala och ekologiska system” ledd av professor Carl Folke vid Centrum för Tvärvetenskaplig Miljöforskning (CTM) är en av fem som utsetts till starka forskningsmiljöer av Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad). De fem grupperna får vardera fem miljoner kronor om året under fem år.

Sök EURYI Awards

Forskningsråd i 16 europeiska länder utlyser nu det prestigefyllda forskningsanslaget European Young Investigator (EURYI) Awards. Anslaget, som ekonomiskt ligger på samma nivå som Nobelprisen, delas ut till unga, excellenta forskare från hela världen. Syftet är att göra det möjligt för dessa att bygga upp egna forskargrupper vid institutioner i Europa. Behörig att söka är forskare som disputerat för mellan två och åtta år sedan. Sista ansökningsdag är den 30 november 2005.

► www.vr.se/EURYI

Oklart om EU:s ramprogram

Det är fortfarande oklart om budget för EU:s sjunde ramprogram för forskning. Beslut väntas i bästa fall under hösten 2005, men beslutet kan dröja ytterligare. Forskningsservice fortsätter därför enligt planerna arbetet med att så tidigt som möjligt informera forskare vid Stockholms universitet om möjligheterna att söka EU-medel.

Visioner för mobilen

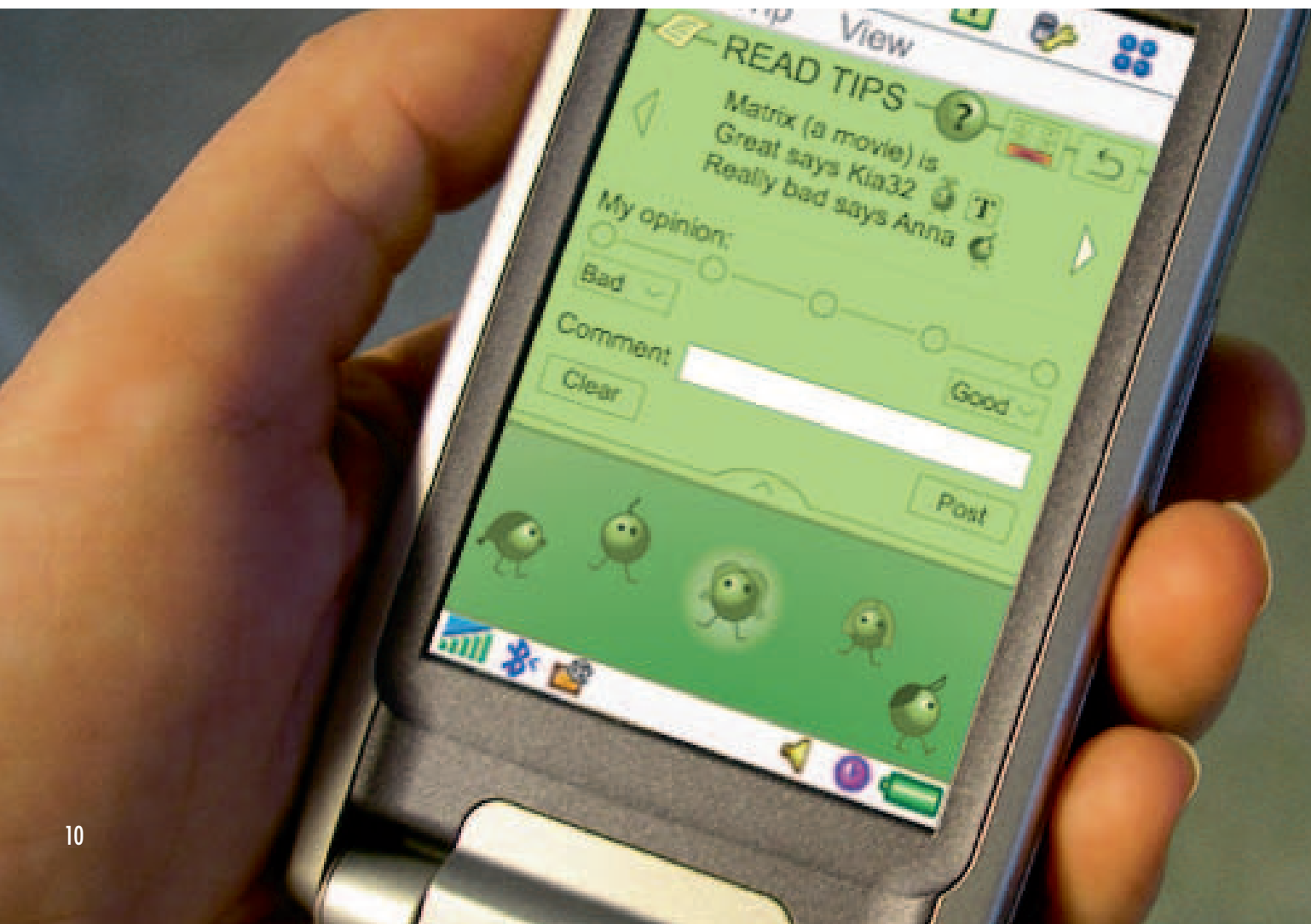
Hur kan vi utnyttja de digitala tjänster vi omges av? Och hur uttrycker man känslor i mobilen? Det är frågor som Kristina Höök vid IT-universitetet ägnar sig åt och till våren hoppas hon på besked från Vinnova om en mångmiljonsatsning.

I tjänsten MobiTip går det att tipsa om till exempel filmer.

Vi är i dag omgivna av tekniken på ett annat sätt än tidigare och kan bli uppkopplade till ett nätverk när vi kommer in i en lokal eller få tillgång till olika datorbaserade tjänster på just de platser där de är relevanta. Denna osynliggjorda eller ”allstädes närvarande” teknik (Ubiquitous

computing eller UbiComp) är ett hett forskningsområde.

Kristina Höök, professor i människa-maskin-interaktion vid Institutionen för data- och systemvetenskap (DSV) vid IT-universitetet, leder en forskargrupp inom området, delvis placerad på industriforsk-

ningsinstitutet SICS (Swedish Institute of Computer Science) i Kista.

Till skillnad mot de flesta IT-företag är hon inte främst ute efter att driva på teknikutvecklingen och först därefter fundera över vad den kan användas till. Kristina börjar med att studera vilka behov som finns av kommunikation och hur människor agerar i samspel med tekniken och utvecklar därefter de tekniska lösningarna. Hon ser som sin roll att förutse och påverka teknikutvecklingen och framför allt hur den ska tillämpas. Systemen hon och hennes kollegor bygger tar de bara till ett stadium där de kan testas av användare i situationer som liknar verklig användning. Kommersialiseringen och omformningen till verkliga system får sedan innovatörer och företag ta hand om.

Isomras avslutades första etappen av projektet Mobile Life. Under tre år har Kristina och kollegorna studerat och kommit med förslag på hur mobila tjänster kan vidareutvecklas och få fler uttrycksformer.

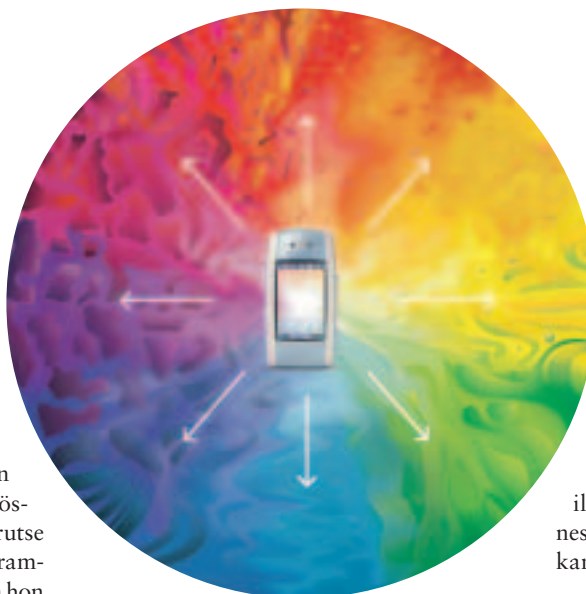
Konsument- och användarperspektivet har varit genomgående.

– Tidigare har forskningen främst fokuserat på tjänster som är till nytta på arbetsplatsen. När det nu finns datateknik överallt måste den kunna integreras bättre i vår vardag och då blir det naturligt att fokusera på sociala processer. Hur uppträder användarna och vad ställer de för krav på tekniken?

Digitala anslagstavlor

Kristina Höök betonar upprepade gånger under intervjun att de olika system som forskarna inom den tvärvetenskapliga gruppen byggt och de designinsikter de vunnit gjorts av ett team och inte av henne själv. Förutom data- och systemvetare och tekniker har även sociologer och designers funnits med. Tillsammans har man gjort alltifrån labb-baserade till etnografiska studier av användarnas beteende.

En av delstudierna har varit hur den fysiska och sociala miljön förändras över dagen i Kista galleria. Här finns ett stort antal personer med mobiltelefoner i rörelse. Gallerian täcks också av olika WLAN-nätverk, trådlösa datornätverk för datorer. Många telefoner är utrustade med blue-

Olika färger och former gör det möjligt att uttrycka känslor i eMoto.

tooth* som gör att de kan kommunicera med andra telefoner, datorer, hörsnäckor eller annan utrustning som har bluetooth inbyggd.

– I någon mening kan man säga att vi omges av ett osynligt landskap av trådlösa förbindelser. Där skulle vi kunna koppla upp tillfälliga nätverk mellan till exempel telefonerna och överföra information mellan användarna.

GeoNotes är ett exempel på en tjänst forskarna utvecklat. Det är en form av anslagstavla där användarna skapar ”lappar” som de placerar på geografiska platser. Någon kanske vill rekommendera en restaurang för andra som passerar den. GeoNotes byggdes för några år sedan och använder WLAN-tekniken. När det här testades på studenter visade det sig att de både skapade lappar som var starkt kopplade till en viss plats, men ibland skapade de också lappar som de placerade i ett slags virtuella mötesplatser. Några studenter fäste sina lappar på platser som ”föreläsarens panna” – en plats som försvann så fort föreläsningen var över. Det digitala landskapet låter oss alltså gå bortom begränsningar i det fysiska landskapet.

I tjänsten MobiTip har man försökt att häva den begränsning som det fysiska rummet sätter. Här utbyts tips via mobilen i ett socialt möte via bluetooth. När användaren kommer i närheten av en annan person med MobiTip i sin mobil utbyts information och användarna kan se var de har varandra.

En stor del av kommunikationen mellan

människor består av kroppsspråk och andra icke-verbala uttrycksformer. Vid ett telefonsamtal eller sändande av ett sms delvinner många av nyanserna. I delprojektet eMoto har forskarna försökt tillföra ytterligare dimensioner till kommunikationen via mobiltelefonen. Det handlar om att variera färgerna på mobilens display och att använda former och illustrationer som ger uttryck för en sinnesstämning. Röd färg och spetsiga former kan till exempel signalera ilska.

Känslor i mobilen

Kristina ser det här främst som en tjänst byggd för nära relationer, där det kan finnas behov av att subtielt uttrycka sina känslor. eMoto har testats bland en grupp kvinnor i 30-årsåldern. Pojkvänner och väninnor ombads dokumentera användningen. Analysen blir klar i dagarna men det går redan nu att säga att vissa av försökspersonerna utvecklat egna sätt att använda och tolka färger och former. Det här går i linje med tankarna bakom eMoto. Tjänsten är tänkt att utvecklas i dialog med användarna och dessutom måste de själva kunna bestämma hur de tolkar meddelandena.

Goda näringslivskontakter

Forskargruppen har ansökt hos Vinnova om att få starta ett Vinn Excellence Center och utöka verksamheten. Det skulle innebära att 210 miljoner tillförs under tio års tid, med en tredjedel var från Vinnova, Stockholms universitet och näringslivet. Cirka 20 forskare från DSV, SICS och Interaktiva Institutet skulle i så fall ingå.

Vinnova har beviljat planeringsbidrag för en fördjupad ansökan. Kontakterna med näringslivet är goda. Microsoft, Ericsson och Telia Sonera tillhör dem som utlovat finansiering. ■

TEXT: PER LARSSON
FOTO: DSV OCH ORASIS FOTO/MÅ

* Bluetooth är en trådlös teknik som gör det möjligt att koppla ihop enheter på cirka 10 meters avstånd från varandra.

► www.mobile-life.org

Hollywoodfysik och matetik vid Forskardagarna

Föredrag om allt ifrån huvudlösa monsterväxter till skattebrott bjöds de cirka 4 200 besökarna vid Forskardagarna i början av oktober.

En av de drygt 55 medverkande forskarna var Maria Sandgren vid Psykologiska institutionen som forskat om vad som krävs för att bli operasångare. Publiken som bestod av gymnasieelever och allmänhet lyssnade och var nyfikna även om de inte frågade så mycket berättar Maria.

– Jag fick frågor om till exempel lungkapacitetens betydelse men också kommentarer om operaprofiler som hovkapellmästaren Kurt Bendix och om en besökares speciella stämband.

Inför Forskardagarna funderade hon på hur hon skulle kunna nå ungdomarna med sin forskning.

– Ett sätt var att hitta en gemensam nämnare med i dag. Därför berättade jag att operastjärnorna på 1700- och 1800-talet var

den tidens megastjärnor, i stil med Britney Spears, berättar Maria och fortsätter:

– Att förbereda sig inför presentationen tog tid men det var värdefullt att vara med och få berätta om min forskning. Det var också häftigt att lämna sin institution och bli en representant för Stockholms universitet. Jag rekommenderar andra forskare att vara med.

För andra året i rad arrangerade den Naturvetenskapliga fakulteten studiebesök på labb under Forskardagarna. Syftet var att visa hur forskare arbetar och hur det ser ut på universitetet. De cirka 650 eleverna som deltog i studiebesöken kunde välja mellan olika teman. Ett var CSI (genetik och biokemi) där eleverna fick prova olika tekniker som används för att bevisa vem som är skyldig till ett brott. Ett annat var Hollywoodfysik där fysiker visade klipp från kända actionfilmer samtidigt som de diskuterade fysiken i filmerna.

Nytt för i år var lördagens paneldebatt om mat och etik som lockade cirka 200 åhörare. ■

TEXT: MARIA SANDQVIST
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

Vid paneldebatten deltog bland annat forskare och företrädare för livsmedelsindustrin.

**VISSTE DU ATT
SU-BUTIKEN SÄLJER
DELL-DATORER?**

Vi säljer även datorer från Apple, IBM, Compaq, Fujitsu Siemens m fl och all kringutrustning du kan tänka dig – t ex scanners, hårddiskar och kameror.

Vi förmedlar teknisk utrustning via Sveriges bästa avtal –

Bättre än andra statliga avtal – jämför gärna!

När du ska köpa ny datorutrustning börja med att besöka SU-butikens webb-butik

<http://produktwebb.it.su.se/datorprodukter/>

Har du frågor kring detta, kontakta Mikael Granström på anknötning 4040.

www.butiken.su.se
universitetets egen marknadsplats

Aktuell forskning vid SoRAD

Den 15 september ordnade Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD) och CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) en heldag med presentationer av aktuell forskning. Från SoRAD deltog runt 15 forskare som beskrev sin forskning om bland annat alkoholförsel, påtryckningar och följder av behandling, spelande och gränshandel.

Vad består tomhet av?

Den 5 oktober anordnades Levande frågelåda i Aula Magna. 1 000 sjätteklassare från 20 Stockholmskolor ställde frågor till tio naturvetenskapliga forskare, bland annat Vem uppfann hur man simmar? Varför fortsätter naglar att växa när man är dödens död? Om hur länge släcks solen? Vad består tomhet av?

► www.frageladan.natvet.su.se

Tjänsteidéer lyfts fram i Venture Cup

Att få stöd och handledning av entreprenörer och branschexperter, träffa mentorer och potentiella investerare och att få en morot att komma vidare från affärsidé till entreprenörskap. Det är några av motiven för att delta i Venture Cup där möjligheterna i år ökat att tävla med tjänsteidéer.

Henrik Seidlitz, 27 år och nytutexaminerad ekonom från Stockholms universitet deltog i förra omgången av tävlingen tillsammans med Carl-Johan Yxfeldt från ArkitektHögskolan vid Kungliga Tekniska Högskolan (KTH).

– Jag vill verkligen rekommendera andra att delta, även om man är osäker på sin affärsidé. Om inte annat lär man sig skilja mellan bra och dåliga affärsidéer. Och att dessutom få en sådan praktisk tillämpning av teori slår de flesta kurser i entreprenörskap, säger han.

Vid sidan om medverkan i Venture Cup står de nu i begrepp att sätta sin produkt,

”Jag vill verkligen rekommendera andra att delta, även om man är osäker på sin affärsidé”

en modern paviljong om 100m² som fungerar som både bastu och gästhus, på marknaden.

– Vi började utveckla vår idé förra sommaren och tog i ett tidigt skede kontakt med Venture Cup, berättar Henrik.

Tävlingen har sporrat honom och Carl-Johan att, i enlighet med de olika delmomenten, stegvis utarbeta en fullständig affärsplan.

– Vi går vidare med detta fastän tävlingen redan är avgjord för vår del, säger Henrik Seidlitz.

Han framhåller särskilt inspirerande talare och möjligheten att få konstruktiv kritik från etablerade entreprenörer som

en stor behållning med Venture Cup.

– Föreläsningarna har täckt upp många områden som är relevanta för oss – allt från marknadsföring till finansiering. Dessutom har vi kunnat delta i workshops där vi har fått möjlighet att mer praktiskt reflektera kring olika aspekter av entreprenörskap, säger han.

I år ökar möjligheterna för studenter och anställda vid Stockholms universitet att vara med i tävlingen. I tävlingens två första steg (se nedan) är varu- och tjänsteidéerna uppdelade i två kategorier. I steg 3 tävlar alla mot varandra. ■

TEXT: MARIA ERLANDSSON

Fakta om Venture Cup:

Venture Cup är en affärsplantävling som genomförs läsårsvis med start i september och avslut i maj. Under tävlingens gång får deltagarna handledning och feedback från jury som består av företagare, entreprenörer, konsulter och akademiker. Pris delas ut vid tre tillfällen under tävlingens gång, sammanlagt 550 000 kronor. I steg 1 får tio vinnare 5 000 kronor var och i steg 2 får de tio vinnarna 15 000 kronor var. I slutomgången, Steg 3, delas tre pris ut där ettan får 200 000 kronor för att omsätta sin affärsplan i praktiken.

Sista datum för att anmäla sig till Steg 1 är den 8 november. Det går även att anmäla sin marknadsplan direkt till Steg 2, den 14 februari är då sista ansökningsdatum.

► www.venturecup.se/lost

Fysik möter konst

Vad händer när konst, fysik, design och arkitektur möts? I november möts företrädare för de olika disciplinerna på Konstfack för seminarier, laborationer och utställningar inom ramen för ”Komplexitet och Transformation”. Det är ett treårigt tvärvetenskapligt projekt finansierat av Vetenskapsrådet organiserats av Konstfack och Fysikum vid Stockholms universitet i samarbete med Chalmers samt Smart Studio på Interaktiva Institutet och Kungliga Tekniska Högskolan.

Den 10, 12, 17 och 19 november är det öppet för allmänheten att ta del av laborationer, utställningar, seminarier och föreläsningar. Från Stockholms universitet deltar bland andra fysikerna Narendra Yamdagni och Lars Bergström.

► www.complexityandtransformation.com

FOTO: BENGT ALM

En kamp för en bättre arbetsplats

En trasig eller felaktigt placerad dörröppnare, ojämna stenplattor eller ett svagt lutande golv. Caroline van Mourik har guidat SU-Nytt runt på campus och visat hinder i vardagen.

Jag känner mig som en gnällspik men om man inte gnäller händer det inte något.

Caroline van Mourik låter lätt uppgiven när hon beskriver sin kamp för att kunna ta sig fram och arbeta på universitetsområdet under någorlunda likartade förhållanden som sina kollegor.

Felaktigt placerade dörröppnare och kortläsare har gjort att hon fått förslitningsskador i axlarna då hon tvingats ändra körteknik för rullstolen. Hon tvingas också leva med en ständig osäkerhet. Kan jag komma in i föreläsningssalen? Fungerar belysningen på handikapptoaletten? Och har man skottat en tillräckligt bred gång i snön så att rullstolen kommer fram?

Caroline lägger ned mycket tid – som i stället kunde användas till forskning – på att se till att brister åtgärdas så att hon kan få vardagen att fungera. Enligt henne krävs det ofta upprepade samtal med fastighetsförvaltarna för att få saker gjorda.

– När något väl åtgärdas så blir det sedan ofta fel och jag blir besviken.

Skakiga stenar

Tillsammans med företrädare för Byggnadsplaneringen och Studentbyrån samt Akademiska Hus, som äger fastigheterna, visade Caroline van Mourik SU-Nytt runt i några byggnader. Vi började i Geovetenskapens hus som är hennes huvudsakliga arbetsplats som doktorand vid Institutionen för geologi och geokemi. Även om byggnaden är uppförd så sent som 1997 finns flera brister i tillgängligheten. Vid

En lärarik tur. Caroline van Mourik visade bland andra Ronie Ekström vid Akademiska hus och Barbro Smith Lindvall (trea från höger) vid Byggnadsplaneringen vad till exempel ojämna stenar kan ställa till med.

entrén bakom Greens villa gör till exempel ojämna naturstenar rullstolsresan farlig. En svag lutning på rampen mellan två av huskropparna gör att det krävs en rejäl kraftansträngning för att ta sig fram med rullstol. I föreläsningssalarna finns visserligen speciella rullstolsplatser, men det går inte att komma fram mellan ryggstödet och den uppvikbara ”skrivbordsplankan”, berättar Caroline.

Barbro Smith Lindvall, chefför Byggnadsplaneringen, och Akademiska Hus fastighetschef Ronie Ekström håller med om att det här inte är tillfredsställande.

– Vi ställer krav som beställare men arkitekterna driver ibland igenom sina åsikter, säger Barbro.

Ronie bekräftar arkitekternas inflytande. Båda är överens om att det som bygghare och nyttjare är viktigt att stå emot.

– Vi har ett fastighetsbestånd där inte allt är handikappanpassat och tyvärr har vi nog byggt fast problem i många byggnader. Större saker gör vi först i samband med ombyggnader. Enkelt avhjälpta hinder åtgärdas vi däremot samma år. Det är oacceptabelt om någon ska behöva vänta i månader på att småsaker åtgärdas, säger Ronie Ekström.

Oenighet om ansvar

På vår rundvandring hittar vi många exempel på ”enkelt avhjälpta hinder” som behöver åtgärdas. Det är till exempel en felaktigt skyltad nödutgång, felaktigt placerade och trasiga dörröppnare, trasiga lampor på en handikapptolett och trösklar som ställer till med problem.

Men vem som ansvarar för vad råder det delade meningar om. Akademiska Hus häv-

Felaktigt placerade dörröppnare har gjort att Caroline van Mourik har fått förslitnings-skador i axeln och fått ändra körteknik. Skyltarna till Aula Magna sitter för högt upp för en rullstolsburen och att ta sig ut genom (den visserligen felmärkta) nödutgången i Geohuset är inte lätt. Taxiskyltarna vid universitetet är små och svåra att se för chaufförerna. Dessutom ser de inte likadana ut som taxis egna skyltar.

dar att de som fastighetsägare enligt regelverket enbart ansvarar för att åtgärda brister i tillgängligheten för att ta sig till föreläsningssalar dit allmänheten kan antas bli inbjuden och som har 150 platser eller mer. Restauranger och bibliotek är även fastighetsägarens ansvar.

På centrala campusområdet innebär det Aula Magna, Allhuset, Universitetsbiblioteket, Lantis, Picnic samt hörsalarna i Södra huset. Tillgängligheten till övriga byggnader, till exempel Geovetenskapens hus och höghusdelen i Södra huset, är då universitetets ansvar.

Byggnadsplaneringen hävdar å sin sida att Akademiska Hus har ett mer omfattande

ansvar att åtgärda brister i tillgänglighet.

Frågan om ansvar blir än mer komplicerad om man tittar på området utanför tunnelbanestationen. Caroline berättar att hon inte vågar åka kollektivt vissa vinterdagar av rädsla för att inte ta sig upp för den isiga och för henne branta rampen. Men vems ansvar är det att göra den körbar för henne – SL, Connex, Akademiska Hus eller universitetet?

Det är också tydligt att olika intressen kan komma i konflikt med varandra. Borttagande av en tröskel för att underlätta för rullstolsburna kan innebära att brandskyddsföreskrifter åsidosätts.

Vad görs?

Byggnadsplaneringen har nyligen inventerat vad som behöver åtgärdas i Södra huset och i Socialhögskolans lokaler vid Sveaplan. Nu sammanfattar man vilka åtgärder som behövs för att sedan prioritera bland dem.

Akademiska hus har identifierat enkelt avhjälpna hinder som kan åtgärdas. Arbetet har påbörjats. Exempel på åtgärder är att förbättra placering av dörröppnare samt att ta bort onödiga trösklar.

Nyligen har Akademiska hus lagt ut kartor över handikappentréer och parkeringsplatser i Frescati på sin webb.

► www.akademiskahus.se/index.php?id=433

Regelverk

HIN 1 eller HIN är en förkortning för ”Boverkets föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser”.

Att ta sig till nya obekanta lokaler inom universitetet kan vara ett äventyr. Caroline berättar om hur hon ofta ringer den person hon ska hälsa på och ber att få bli mött så hon kan få hjälp att ta sig fram. Det räcker med en trasig hiss för att hon inte ska klara sig på egen hand.

Skylt på hög höjd

Hon tar Aula Magna som exempel. Det går inte att ta sig upp med rullstol i backen på framsidan och till ingången på baksidan är backen också brant för en rullstolsburen.

– Säkraste sättet för mig är att ta färdtjänst från Geovetenskapens hus till entrén på baksidan av aulan. Då känner jag mig som gods när jag kommer till baksidan.

Caroline får under vår rundvandring veta att den egentliga handikappentrén till Aula Magna är via en hiss i Allhuset. Men även när vi ska gå den vägen stöter vi på problem. Skyltningen är svår att hitta och ett par skyltar sitter så högt upp att en rullstolsburen nästan får nackspärr. När vi ska in Allhuset fungerar inte dörröppnaren och sedan är det en lutning i korridoren mot aulan som gör det svårt att ta sig upp med rullstolen. Och med axelskadan får Caroline dessutom inte rulla upp där själv.

Ronie Ekström beklagar att det är som det är. Han lovar att dörröppnaren ska fixas omgående och att skyltningen är en del av de åtgärder som är på gång (se nedan). Han lägger till att Aula Magna uppfyllde reglerna för tillgänglighet när den byggdes, men att om den byggdes idag skulle den inte leva upp till regelverket som skärpts sedan dess. ■

TEXT: PER LARSSON
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

HIN är tillämplig på alla fastighetsägare.

HO är en förkortning för ”Riktlinjer för en tillgänglig statsförvaltning”, utgiven av Handikappombudsmannen (HO). HO-kraven är tillämpliga på all offentlig verksamhet utifrån ett arbetsgivaransvar. Enligt Arbetsmiljöverket innefattas studenter av begreppet arbetstagare.

KÄLLA: AKADEMISKA HUS

I korthet:

Orsi Husz, historiker som disputerat på en avhandling om varuhus och lotterier i svensk konsumtionskultur, har fått årets Cliopris. Priset går till en yngre framstående historiker.

Michel Jarraud, generalsekretare för FN:s världsmeteorologiska organisation, WMO, besökte den 29 september Meteorologiska institutionen och delade ut 2005 års WMO Research Award for Young Scientist. Pristagare var **Nedjeljka Zagar** som 2004 disputerade vid institutionen.

José Saramago, Nobelpristagaren i litteratur 1998, föreläste den 3 oktober under rubriken "Universitetet och demokratin" i Aula Magna. Föreläsningen skedde i samband med att han promoverades till hedersdoktor.

Evert Gummesson, professor i tjänstemarknadsföring, har tillsammans med professor **Christopher Lovelock** vid Yale University utsetts till vinnare av "AMA Best Services Article Award for 2004". Utmärkelsen delas ut av American Marketing Association (AMA).

Jan Hallenberg har anställts som adjungerad professor vid Statsvetenskapliga institutionen.

Josef Samec, forskare vid Institutionen för organisk kemi, åker till Kalifornien på en post doctjänst i december. Han kommer att arbeta i en forskargrupp som leds av en av årets Nobelpristagare i kemi, **Robert H. Grubbs**.

Mats Rohdin och **Maaret Koskinen**, forskare vid Filmvetenskapliga institutionen, har kommit ut med en bok om **Ingmar Bergman**. Den heter "Fanny och Alexander. Ur Ingmar Bergmans arkiv och hemliga gömmor".

Stephen Greenblatt, professor vid Harvard University, höll den 19 september en öppen föreläsning om Shylock ur Shakespeares och dagens perspektiv. Föreläsningen arrangerades av Institutionen för musik- och teatervetenskap.

Maria Greger, forskare i växtfysiologi vid Botaniska institutionen, har av Civilingenjörskörbundet fått ett miljöstipendium för att undersöka hampans förmåga att rena rötslam från tungmetaller.

I media:

Tiina Rosenberg, professor i genusvetenskap, skriver i en debattartikel i Dagens Nyheter att genusvetenskapen är utsatt för en kampanj ledd av näringslivets tankesmedja Timbro.

Torbjörn Tännsjö, professor i praktisk filosofi, argumenterar i en debattartikel i Dagens Nyheter för att Sverige bör ansluta sig till de länder som överväger att införa eutanasi, aktiv dödshjälp. Artikel publicerades också i British Medical Journal.

Filosof i program för spetsforskning

Gustaf Arrhenius, forskarassistent vid Filosofiska institutionen, är en av två unga forskare som av Riksbankens jubileumsfond utses till så kallad Segerstedtforskare. Det är en tjänst som kan innehas av forskare inom det kulturvetenskapliga området.

Gustaf Arrhenius är därmed en av sju unga forskare inom

humaniora och samhällsvetenskap som får en tjänst inom spetsforskningsprogrammet Pro Futura II. Bakom det står Riksbankens jubileumsfond, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (Stint) och SCASSS, det nationella institutet för avancerade studier i samhällsvetenskap och humaniora.

För Gustafs del innebär det full forskningsfinansiering under fyra års tid och en betald utlandsvistelse.

Projektledare i genusvetenskap

Josefin Rönnbäck har blivit projektledare för "Forma framtiden" som är ett länsövergripande EU-projekt som går ut på att kompetensutveckla skolledare och pedagoger i genusvetenskap och praktiskt jämställdhetsarbete i Norrbotten. Hon disputerade hösten 2004 i historia vid Stockholms universitet på en avhandling om politikens genusgränser och kampen för kvinnors politiska medborgarskap.

Upptäckt av ny jättestruktur

Xiaodong Zou, professor i strukturkemi, leder en forskargrupp som har tillverkat en jättestruktur, som kan öppna dörren för tillverkning av nya kemiska ämnen. Materialet har stora porer som kemiska ämnen kan tränga in i för att reagera med varandra. Det är därmed perfekt som katalysator för bland annat tillverkning av läkemedel. Den nya strukturen kan absorbera mycket stora molekyler och joner, bland annat cesium och andra farliga metaller.

Bästa avhandlingarna belönade

I samband med Forskardagarna överlämnades Höskoleföreningens pris till de doktorer som skrivit de bästa avhandlingarna under det senaste året. Inom samhällsvetenskap gick priset till "A History under Siege. Intensive Agriculture in the Mbulu Highlands, Tanzania, 19th Century to the Present" av **Lowe Börjeson** vid Kulturgeografiska institutionen. Inom humaniora till "Drömmars värde: Varuhus och lotteri i svensk konsumtionskultur 1897-1939" av historikern **Orsi Husz** och inom naturvetenskap till "Intersections on moduli spaces of curves" av matematikern **Sergei Shadrin**.

Arne Jarrick på ny tjänst vid VR

Professor **Arne Jarrick** blir ny biträdande huvudsekreteraren för humaniora och samhällsvetenskap vid Vetenskapsrådet, VR. Tjänsten är nyinrättad och syftar till att stärka det strategiska arbetet med humaniora och samhällsvetenskaperna.

Det handlar bland annat om utvärderingsfrågor och publiceringsstöd. Arne Jarrick kommer att finnas på halvtid på VR samtidigt som han har kvar sin tjänst som professor i historia. Han är även ledamot av European Science Foundation, ESF.

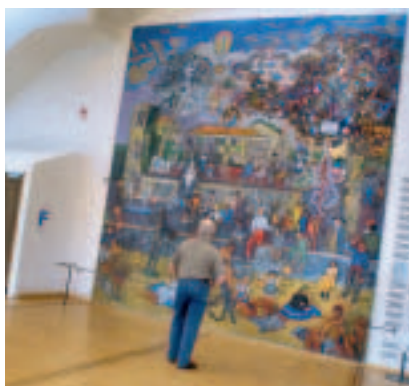

Monumentalmålning i Aula Magna

Det är svårt att passera utan att notera konstnären Hilding Linnqvists oljemålning "Afton i Arcachon" som nu finns på en vägg i Aula Magna. På de 25 kvadratmetrarna skildras med färg och liv den fest som var bruklig för att hylla cheferna i staden med samma namn. Ägare till tavlan är Ann-Sofie Matsson som valt att låna ut den till universitetet för placering i Aula Magna.

Hilding Linnqvist skapade även flera andra välkända monumentalmålningar.

De finns bland annat i Riksdagen, Kungliga Tekniska Högskolan och i Stockholms stadsbibliotek.

Färre skrev högskoleprovet

37 506 personer var anmälda till höstens högskoleprov som den 29 oktober. Det var 3 procent färre än förra hösten. Vid Stockholms universitet var minskningen 4,2 procent. 9 259 hade anmält sig till provet jämfört med 9 662 hösten 2004.

Årets miljöprofil 2005

Det är dags att nominera en medarbetare som markant har lyft miljömedvetenheten på institutionen eller motsvarande. Alla kan nominera en kandidat. Skriftlig motivering senast den 25 november till miljöinformatör Jenny Levin, e-post: Jenny.Levin@tb.su.se

Miljörådet utser "Årets miljöprofil" och utdelning sker den 14 december.

16 procent med arbetarbakgrund

Om det inte hade funnits någon social snedrekrytering till den svenska högskolan skulle var tredje student ha arbetarbakgrund. Men i dag kommer endast var fjärde student från arbetarhem. Vid Stockholms universitet har 16 procent av studenterna arbetarbakgrund.

► www.hsv.se

Flytande hotell

Den 2 september öppnade Stockholms största hotell med 1100 rum, Bomers flytande hotell på Silja Europa som under en kongress fungerade som kombinerat hotell och evenemangsarena.

Företaget Bomer arbetar med att tillhandahålla tillfälligt boende under events och har fått hjälp att utveckla sin affärsidé av Idéagenten vid Stockholms universitet.

Använd kursgården Lertorpet gratis

Du vet väl att det är kostnadsfritt för institutioner (och motsvarande) vid Stockholms universitet att använda kursgården Lertorpet? Kursgården som ligger utanför Filipstad i Värmland har modern standard och 42 sovplatser. Anläggningen lämpar sig för fältkurser, exkursioner, mindre symposier och konferenser. Kursgården förutsätter självhushåll, men det går även att hyra in personal från närliggande vårdshus eller elever från Kockskolan i Grythyttan.

För mer information, kontakta föreståndaren Leif Eng på telefon 0590-25020.

Rulltrappor klara till årsskiftet

Först till årsskiftet beräknas arbetet med rulltrapporna vid tunnelbanestation Universitetet vara klara. Då ska finnas fyra rulltrappor mot tidigare tre.

Stipendium för jurister

Stiftelsen Staten och Rätten främjar vetenskaplig forskning genom att stödja utredningen av rättsförhållandet mellan staten och den enskilde medborgaren. Avkastningen av stiftelsens medel utdelas i form av stipendier. Bidrag ska företrädesvis gå till den som avlagt juris kandidatexamen eller annan likvärdig examen men kan även utgå till den som avlagt annan akademisk examen.

Ansökan för år 2005 ska ha inkommit till stiftelsen senast den 30 november, adress Stiftelsen Staten och Rätten, Stiftelseförvaltningen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm. Frågor besvaras av Bengt Johansson, Juridiska fakultetskansliet, telefon 16 2049.

Lär mer om ledande forskning

Under höstens anordnas Café Ledande forskning för universitetets anställda på Fakultetsklubben. Fjorton tisdags- och torsdagseftermiddagar bjuds det på fika och information om forskning inom universitetets ledande forskningsområden.

En som talat är psykologen Elisabeth Breitholtz som berättade om oro som ett växande folkhälsoproblem. Samhällets kostnader för ångest och vård uppgår till 17 miljarder, enligt hennes forskning som även visar att ångest och oro inte skiljer mellan socialgrupper. Däremot har kvinnor större ångestbenägenhet än män.

Vid de återstående café tillfällena kan man bland annat få höra mer om biologiska membran, Konfucius och hur barn lär sig språk.

► www.su.se/anstalld

Var vaksam!

Var uppmärksam när du slår in din bankomatkod och håll uppsikt över dina värdesaker. Säkerhet vill även uppmana de som drabbas av stölder eller andra brott att alltid polisanmäla samt att kontakta Säkerhet (kontorstid: 16 2216, vid akut händelse eller övrig tid: universitetets larmnummer 16 4200).

Utbildningsutskottet på besök

Riksdagens utbildningsutskott under ledning av ordförande Jan Björkman (s) besökte den 19 oktober Stockholms universitet. Ledamöterna och tjänstemännen träffade universitetsledningen och styrelseordförande Sten Heckscher. Rektor Kåre Bremer informerade bland annat om universitetets ledande forskningsområden samt arbetet med internationalisering och Bologna processen. Prorektor Lena Gerholm talade om utredningen tillsammans med Lärarhögskolan om en ny fakultet och förvaltningschef Leif Lindfors om universitetets ekonomi.

LÄS FLER NOTISER ► www.su.se/anstalld

Kvalitet måste prägla identifiering av excellens

Lingen har kunnat undgå att märka att det pågår ett arbete inom universitetet med att identifiera starka forskningsmiljöer, inte minst institutioner som utmärker sig genom särskild excellens. Det är då viktigt att detta arbete i sig präglas av kvalitet, helst som det kan handla om stora ekonomiska konsekvenser. Jag vill lyfta fram några punkter som syns mig i behov av ett riktat kvalitetsarbete. Det kan nog finnas flera.

1. Det underlag som levereras från institutionerna kan inte bara bestå i kolumner där institutionerna själva har angett till exempel antalet publikationer i tidskrifter med referenssystem. Under sådana siffror kan dölja sig mycket skiftande bedömningar av vad som räknas. Det bör krävas in litteraturlistor, som sedan görs allmänt tillgängliga på nätet och som stickprovis kvalitetsgranskas. En sidoeffekt är att Stockholms universitet visar upp sig samlat.

2. De ”skarpa” siffror som man rangordnar institutionerna efter bör relatera den internationellt gångbara produktionen enbart till de ekonomiska resurserna, inte till den övriga produktionen. Som det nu är får en institution topprankning om den har publicerat en avhandling på engelska under året – förutsatt att det är årets enda avhandling. Om institutionen därut-

över har publicerat fem avhandlingar på svenska hamnar den mycket längre ner: den borde alltså hellre ha hindrat dessa fem från att disputera. Jämför rektors blogg den 5 september: ”...publicering i böcker, monografier, institutionsserier och svenska tidskrifter. Det är inget fel på sådan publicering i sig...” Men man räknar alltså som om det var fel på sådan publicering i sig. I en del ämnen är det i själva verket en bra modell att skriva sin avhandling på svenska och sedan kondensera det bästa ur avhandlingen till ett par artiklar i internationella tidskrifter.

3. Det dokument som redovisar underlaget till bedömningen av vissa institutioner som excellenta behöver kanske inte vara excellent i sig, men det bör inte ha en utformning som skulle underkännas som B-uppsats även på mindre excellenta institutioner. Det räcker inte att ungefärligt redovisa sina kriterier, man måste också redovisa det kvantitativa underlaget, och i den mån slutsatserna avviker från den rena kvantifieringen och bygger på kvalitativa resonemang skall dessa redovisas utförligt. På så vis kan dokumentet ha verklig styreffekt på institutionernas arbete – och det var väl ändå det som var meningen?

*Staffan Hellberg,
professor i nordiska språk*

SVAR:

Naturligtvis har Staffan Hellberg rätt i att ”kvalitet måste prägla identifiering av excellens”. Humanistiska fakultetsnämnden har – trots att arbetet skulle forceras – med stor omsorg hanterat en påbjuden identifiering av goda forskningsmiljöer och profylämnerna. Det hindrar inte att kritik kan riktas mot de kriterier som använts och mot dokumentationen av identifieringsprocessen, som inbegriper kvalitativa överväganden.

De ”skarpa” siffrorna var, om jag minns rätt, ett förslag bland flera till nyckeltal för att mäta internationalisering som diskuterades vid prefektdagarna i Spökslottet i våras. Resultatet av den diskussionen återspeglas i den verksamhetsplan för Stockholms universitet som nu är ute på remiss hos fakulteten. Men jag är inte säker på att Hellbergs kritik främst riktas mot Humanistiska fakultetsnämnden och att jag är rätt person att svara; var mina sympatier finns när det gäller trenden att mäta och ranka humanistisk forskning står att läsa på annat håll i detta nummer.

*Kerstin Dahlbäck,
dekanus Humanistiska fakulteten*

Fler papperskorgar, tack!

Stockholms universitet ska arbeta för en skräpfri miljö. Det är ju utmärkt. Jag föreslår att en åtgärd blir att sätta upp ett antal papperskorgar på vägen mellan Lappis och universitetets campus. På den kilometerlånga gångvägen finns det nu inga papperskorgar, vilket bidrar till att somliga slänger papper och flaskor med mera längs vägen, som annars bitvis är mycket vacker, med blåsippor på våren och kor på sommaren.

Sven Hovmöller

Ett nobelt hus

den röda tegelvillan på Frescativägen 22 finns sedan 2,5 år tillbaka universitetets fakultetsklubb Manne Siegbahn. På övervåningen huserar delar av Institutionen för musik- och teatervetenskap.

Fakultetsklubben och villan är uppkallad efter Manne Siegbahn som fick Nobelpriset i fysik 1924 för sina ”röntgenspektroskopiska upptäckter och forskningar”. Villan är den tidigare privata bostadsdelen av Manne Siegbahninstitutet som byggdes genom Vetenskapsakademins försorg för Siegbahns räkning. (Så gjordes även för Svante Arrhenius, Nobelpristagare i kemi 1903. Nobelhusen där i dag studentkåren sitter uppfördes 1909 som laboratorium och bostad åt Arrhenius). Institutet ritades av arkitekten Gustav Holmdahl och stod färdigt 1936. Villan användes som bostad av Manne Siegbahn från och till. I matsalen hänger en avgjutning av medaljen han mottog i samband med priset och i klubbbrummet finns hans Nobeldiplom från 1924. I villan anordnas också Lilla Nobelmiddagen, en tradition som Manne Siegbahn startade. Till den bjuds Nobelpristagarna i fysik och kemi in.

Fakultetsklubben har i dag drygt 750 medlemmar och alla anställda vid universitetet kan gå med. Den är tänkt att vara en mötesplats dit man komma och ta en kopp kaffe och läsa tidningen eller ta sig något att äta och dricka till självkostnads-

pris. Klockan 11-14 på vardagar serveras lunch. När det är vackert väder går det att sitta ute i trädgården som sköts av universitetets trädgårdsförening. Ljuden från Roslagsvägen dämpas väl av buskarna och träden, bland annat det ståtliga valnötsträdet som står i ena hörnet av trädgården.

Lugnet råder även inomhus. En besökare beskrev miljön som vacker vardagsetetik. Här kan man förutom att fika, äta, spela spel och läsa också vila ögonen på konstverk av Maria Hillfon, Nils G Stenqvist, Érro, Gunnar Olsson, Barbro Lindvall-Liljander och Martin Wickström. Den sistnämnde har gjort tavlan ”For Marion Crane” som hänger i klubbbrummet. Tittar man riktigt noga ser man att den består av textutdrag ur dialogen i Alfred Hitchcocks ”Psycho”.

För att även vara en kreativ mötesplats anordnas olika aktiviteter i klubbens lokaler. I höst kan medlemmarna till exempel gå på pratpub på onsdagar. De två första pubarna har handlat om lingvistik och filosofi. Den tredje och sista för hösten gästas av prorektor tillika professor i etnologi Lena Gerholm som den 30 november talar kring om man kan mäta framgång i humaniora och samhällsvetenskap.

Varje tisdag och torsdag klockan 15 fram till den 1 december anordnas Café Ledande forskning då det bjuds på forskning och fika. Forskare från universite-

tets profilområden berättar om till exempel gener, Konfucius och hemlöshet i St Petersburg. Till caféet är alla medarbetare välkomna, man behöver inte vara medlem i klubben.

Klubben är medlem i paraplyorganisationen ACUC vilket innebär att medlemmarna får besöka organisationens fakultetsklubbar runt om i världen.

Vill du veta veckans lunchmeny kan du gå in på Fakultetsklubbens hemsida.

► www.fakultetsklubben.su.se

TEXT: MARIA SANDQVIST
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

”Jag trivs alltid i Stockholm”

Stockholms universitet verkar ha en speciell plats i José Saramagos hjärta.

– Om de ber att jag kommer hit och talar så kommer jag också i mån av tid.

Och på väg ut för fotografering denna vackra höstdag säger han: ”Jag trivs alltid i Stockholm”.

När den portugisiska författaren nyligen besökte universitetet för att ta emot sitt hedersdoktorat var det åttonde besöket sedan 1987. Mycket förklaras av vänskapen med Amadeu Batel, avdelningsföreståndare i portugisiska vid universitetet, som lockat hit Nobelpristagaren bland annat för att föreläsa inför studenter.

Hedersdoktoratet ser Saramago som en bekräftelse på den goda relationen med Stockholms universitet – kronan på verket. När Saramago fick sin lagerkrans i Stadshuset var det hans 35:e eller 36:e titel som hedersdoktor, antalet utnämningar från universitet runt om i världen har blivit så många att han glömt det exakta antalet.

– Titeln ger en viss tillfredsställelse. Den visar att det inte är nödvändigt att genomgå egna universitetsstudier för att få ett erkännande i den akademiska världen.

Uppvuxen under fattiga förhållanden på landsbygden och i Lissabon har José Saramago valt att låta flera av sina verk utspelas bland fattiga och utsatta människor. Familjens ekonomiska situation gjorde att han aldrig fick möjlighet att studera vid universitet. Efter en teknisk yrkesutbild-

ning jobbade han bland annat som mekaniker och lägre tjänsteman.

1947 kom den första romanen ut men det var först med kärleksromanen ”Baltasar och Blimunda” (1982) han fick sitt stora genombrott. Till dags dato har han skrivit 14 romaner men även poesisamlingar, essäer och dramer. 1998 fick han Nobelpriset i litteratur.

Saramago var aktiv i motståndet mot den portugisiska diktaturen under 1970-talet. Hans engagemang i samhällsdebatten är fortfarande starkt. Vid besöket i Stockholm höll han till exempel ett föredrag om ”Universitetet och demokratin”.

Han är kritisk till de amerikanska invasionerna i Afghanistan och Irak. Enligt honom är de delar av en amerikansk strategi som på 1920-talet utvecklades för att ta världsherraväldet.

– USA är ett väldigt farligt land och borde kunna kontrolleras bättre av världssamfundet.

Han passar även på att varna för den nyliberala ekonomiska politiken som han anser fått alltför stor makt över det politiska beslutfattandet.

José Saramago säger sig fortfarande vara kommunist men lägger till:

– Jag har inte som föresats att skriva politiska manifest eller pamfletter, de ska vara rent skönlitterära verk. ■

TEXT: PER LARSSON
FOTO: ORASIS FOTO/MÅ

På gång . . .

Företagens samhällsansvar

Lisbeth Segerlund, doktorand i ekonomisk historia

8 november, Aula Magna

Varför är hälsan ojämlik?

Denny Vägerö,
professor i medicinsk sociologi

8 november, Aula Magna

Exploderande stjärnor och svarta hål

Claes Fransson, professor i astrofysik

15 november, Aula Magna

Syriac Sources – St Ephram

Seminarium om syrisk kultur

22 november, Aula Magna

”Vår vrede brinner”

Eva-Maria Hardtmann
om Indiens deliter

22 november, Aula Magna

LÄS MER OCH LÄGG IN EGNA EVENEMANG ►

www.su.se/kalendariet